

Часопис / *Journal*

◇ ЕКОНОМИКА ПОЉОПРИВРЕДЕ ◇
◇ *Economics of Agriculture* ◇

Основан 1954. године / *Established 1954*

Издавачи / *Publishers*

Научно друштво аграрних економиста Балкана, Београд
The Balkan Scientific Association of Agrarian Economists
Институт за економику пољопривреде, Београд (Србија)
Institute of Agricultural Economics, Belgrade
Академија економских наука, Букурешт (Румунија)
Academy of Economic Studies, Bucharest (Romania)

Главни и одговорни уредник / *Editor in Chief*

Проф. др Милан Р. МИЛАНОВИЋ

Технички уредник / *Technical editor*

Др Симо СТЕВАНОВИЋ

Уређивачки одбор / *Editorial Board*

др Зорица ВАСИЉЕВИЋ	Prof. Đojo ARSENOVIĆ, Ph.D., Faculty of Agriculture, East Sarajevo, BiH
др Бранислав ВЛАХОВИЋ	Prof. Ioan DAVIDOVICI, Ph.D., Institute for Agriculture Economy, Bucharest, Romania
др Владимир ГРБИЋ	Tomaš DOUCHA, Ph. D., Research Institute of Agricultural Economics, Prague, Czech Republic
др Милан Р. МИЛАНОВИЋ	Prof. Margaret LOSEBY, Ph. D., Facolta di Agraria-Dipartimento DECOS, Viterbo, Italy
др Радован ПЕЈАНОВИЋ	Prof. Mile PESHEVSKI, Ph. D., Faculty for Agricultural Science and Food, Skopje, Macedonia
др Весна ПОПОВИЋ	Др Алевтина ЛИТВИНОВА АЛЕКСАНДРОВНА, Волгоградская государственная сельскохозияйственная академия, Российская Федерация
др Симо СТЕВАНОВИЋ	Prof. Sandor SOMOGY, Ph.D., Faculty for Agricultural Science, Keszthely, Hungary
др Жаклина СТОЈАНОВИЋ	Prof. Jernej TURK, Ph.D., University of Maribor, Faculty of Agriculture, Slovenia
др Данило ТОМИЋ	
др Драго ЦВИЈАНОВИЋ	
др Миладин ШЕВАРЛИЋ	

Лектор / *Lecturer*

Ана ПЕТРОВИЋ

Адреса уредништва / *Editorial office*

БЕОГРАД, Волгина 15; тел/факс (+381) 11/ 2972-848; Е-mail: icpbgdyu@eunet.rs
Belgrade, Volgina 15; tel/faks (+381) 11/ 2972-858; Е-mail: icpbgdyu@eunet.rs

UDC 338.43:63

YU ISSN 0352-3462

ЕКОНОМИКА ПОЉОПРИВРЕДЕ
ECONOMICS OF AGRICULTURE

56.

Београд, април-јун, 2009. године
Belgrade, April-June, 2009

ИЗДАВАЧКИ САВЕТ / *EDITORIAL COUNCIL*

мр Душан АНТОНИЋ	Агробанка, Београд
др Зоран БИНГУЛАЦ	Факултет за пословне студије, Вршац
др Богдан БУЛАТОВИЋ	Биотехнички институт, Подгорица
др Биљана ВЕЉКОВИЋ	Агрономски факултет, Чачак
др Снежана ЂЕКИЋ	Економски факултет, Ниш
др Милутин ЂОРОВИЋ	Пољопривредни факултет, Београд
др Ђорђи ЂОРЂЕСКИ	Факултет за пољопривреду и исхрану Скопље
др Драгић ЖИВКОВИЋ	Пољопривредни факултет, Београд
др Ковиљко ЛОВРЕ	Економски факултет, Суботица
Мр Драган ЛУКАЧ	Регионална привредна комора, Нови Сад
др Мирослав МАЛЕШЕВИЋ	Институт за ратарство и повртарство, Нови Сад
Viktor MANOLE, Ph.D.	Academy of Economic Studies, Bucharest Romania
др Петар МАРКОВИЋ	Редовни професор у пензији, Београд
др Небојша НОВКОВИЋ	Пољопривредни факултет, Нови Сад
др Зоран ЊЕГОВАН	Економски институт, Београд
др Христивоје ПЕЈЧИЋ	Пољопривредни факултет, К. Митровица
др Перо ПЕТРОВИЋ	Институт за међународну политику и привреду, Београд
др Горан ПОПОВИЋ	Економски факултет, Бања Лука
др Михајло РАДИЋ	Редовни професор у пензији, Београд
др Вељко РАДОЈЕВИЋ	Међународна менаџерска академија, Нови Сад
др Јеремија СИМИЋ	Редовни професор у пензији, Београд
др Јонел СУБИЋ	Институт за економику пољопривреде, Београд
Мр Милинко ЦИЦМИЛ	„PROMONT GROUP“, Нови Сад
мр Олга ЧУРОВИЋ	Индустријско биље, Нови Сад

Белешке / Notes

Тираж:

250 примерака

Штампарија:

DIS PUBLIC, Д.О.О., Београд, Браће Јерковић 111/25,
тел./факс: 011/39-79-789

**ЕКОНОМИКА
ПОЉОПРИВРЕДЕ****САДРЖАЈ**

Станислав Зекић, Ковиљко Ловре, Миливој Гајић ТРАНСФОРМАЦИЈА ПОЉОПРИВРЕДЕ ЗЕМАЉА ЗАПАДНОГ БАЛКАНА У ПЕРИОДУ ТРАНЗИЦИЈЕ	187
Горан Поповић МАКРОЕКОНОМСКИ АСПЕКТИ АГРОЕКОЛОШКИХ МЈЕРА У ЕУ	201
Пејановић и сарадници ПРОБЛЕМИ ПОЉОПРИВРЕДЕ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ И МЕРЕ ЗА ПРЕВАЗИЛАЖЕЊЕ КРИЗЕ	221
Предраг Капор СТРАНЕ ДИРЕКТНЕ ИНВЕСТИЦИЈЕ У ПОЉОПРИВРЕДИ	231
Agnieszka Wrzochalska SELECTED ASPECTS OF LIFE AND HEALTH CONDITION OF THE RURAL POPULATION IN POLAND	245
Милорад М. Дробац САВРЕМЕНА ЉУДСКА ДЕЛАТНОСТ (ГЛОБАЛИЗАЦИЈА, МЕНАџМЕНТ И МЕНАџЕР)	255
Славољуб Вујовић, Иван Стефановић, Славиша Вучуревић КОНФЛИКТНОСТ ЦИЉЕВА КАО ПРОБЛЕМ КОРПОРАТИВНОГ УПРАВЉАЊА СА АСПЕКТА СТЕЈКХОЛДЕР КОНЦЕПТА	265
Маја Штрбац УСАГЛАШАВАЊЕ СА ПРОПИСИМА КОЈИ СЕ ОДНОСЕ НА ПРОИЗВОДЊУ И ПЛАСМАН ВОЋА И ПОВРЋА У ЕУ	275
Raluca Andreea ION CONSUMPTION OF FRUITS IN ROMANIA	285
Петар Секулић, и сарадници РАЦИОНАЛИЗАЦИЈА ЋУБРЕЊА У УСЛОВИМА ЕКОНОМСКЕ КРИЗЕ	293
Тамара Гајић КАРАКТЕРИСТИКЕ РАЗВОЈА И УТИЦАЈА ТУРИЗМА НА УКУПНУ ПРИВРЕДУ ВОЈВОДИНЕ	303
Катарина Марковић НИВО И ДИНАМИКА ПАРЦИЈАЛНИХ ПРОДУКТИВНОСТИ КАО ИНДИКАТОРИ КОНКУРЕНТНОСТИ ПОЉОПРИВРЕДЕ	319
Саша Тодоровић, Михајло Мунђан ОПТИМИРАЊЕ СТРУКТУРЕ СЕТВЕ ПОРОДИЧНИХ ГАЗДИНСТАВА У НЕСТАБИЛНИМ УСЛОВИМА ПОСЛОВАЊА	329
Приказ: „МЕНАџМЕНТ ФАРМЕ У ОДРЖИВОЈ ПРОИЗВОДЊИ“	341

**ECONOMICS
OF AGRICULTURE**

CONTENT

Stanislav Zekić, Koviljko Lovre, Milivoj Gajić AGRICULTURAL TRANSFORMATION OF THE WESTERN BALKAN'S COUNTRIES IN THE TRANSITIONAL PERIOD	187
Goran Popović MACROECONOMIC ASPECTS OF AGRI-ENVIRONMENTAL MEASURES IN THE EU	201
Pejanović i saradnici PROBLEMS OF AGRICULTURE OF THE REPUBLIC OF SERBIA AND MEASURES TO OVERCOME CRISIS	221
Predrag Kapor FOREIGN DIRECT INVESTMENTS IN AGRICULTURE	231
Agnieszka Wrzochalska SELECTED ASPECTS OF LIFE AND HEALTH CONDITION OF THE RURAL POPULATION IN POLAND	245
Milorad M. Drobac MODERN HUMAN ACTIVITY (GLOBALISATION, MANAGEMENT AND MANAGER)	255
Slavoljub Vujović, Ivan Stefanović, Slaviša Vučurević OBJECTIVE CONFLICTNESS AS A CORPORATE MANAGEMENT PROBLEM FROM THE STAKEHOLDER CONCEPT PERSPECTIVE	265
Maja Štrbac MARKET REQUIREMENTS WHICH RELATES TO PRODUCTION AND PLACEMENT OF FRUIT AND VEGETABLES IN THE EU	275
Raluca Andreea ION CONSUMPTION OF FRUITS IN ROMANIA	285
Petar Sekulić, i saradnici ECONOMIZING THE FERTILIZATION PRACTICE IN THE CONDITIONS OF GLOBAL CRISIS	293
Tamara Gajić CHARACTERISTICS OF DEVELOPMENT AND OF THE INFLUENCE OF TOURISM ON THE ENTIRE ECONOMY OF VOJVODINA	303
Katarina Marković LEVEL AND DYNAMICS OF PARTIAL PRODUCTIVITY AS INDICATORS OF COMPETITIVENESS IN AGRICULTURE	319
Saša Todorović, Mihajlo Munćan OPTIMIZATION OF SOWING STRUCTURE ON FAMILY FARMS UNDER UNSTABLE BUSINESS CONDITIONS	329
Review of the books: „FARM MENAGEMENT IN SUSTANABLE PRODUCTION“	341

ТРАНСФОРМАЦИЈА ПОЉОПРИВРЕДЕ ЗЕМАЉА ЗАПАДНОГ БАЛКАНА У ПЕРИОДУ ТРАНЗИЦИЈЕ

Др Станислав Зекић¹, асистент, e-mail: zekics@eccf.su.ac.yu
Др Ковиљко Ловре¹, редовни професор, e-mail: klovre@eccf.su.ac.yu
Др Миливој Гајић¹, редовни професор, e-mail: mikag@eccf.su.ac.yu.

¹Економски факултет Суботица, Департман за аграрну економију и агробизнис

Резиме. Процес трансформације пољопривреде земаља Западног Балкана подразумева земљишну реформу и реструктурирање пољопривредних газдинстава, односно приватизацију пољопривредног земљишта и трансформацију аграрне структуре. Ови процеси значајно су се одразили на развојне перформансе пољопривреде, односно кретање обима производње и парцијалних продуктивности пољопривреде – продуктивности рада и земљишта. Период транзиције у овим земљама карактерише пад пољопривредне производње и смањење нивоа продуктивности земљишта, док је продуктивност рада стагнирала, слично као и у другим земљама централне и источне Европе у транзицији.

Кључне речи: Пољопривреда, транзиција, производне перформансе, Западни Балкан

AGRICULTURAL TRANSFORMATION OF THE WESTERN BALKAN'S COUNTRIES IN THE TRANSITIONAL PERIOD

Stanislav Zekić, Ph.D.¹,
Koviljko Lovre, Ph.D.¹,
Milivoj Gajić, Ph.D.¹

¹Faculty of Economics, Subotica, Serbia

Abstract: Transformations process in the agriculture of the West Balkans countries implied land reform and reconstruction of the agricultural holdings, rather privatization of the agricultural land and transformation of the agricultural structure. That process has had considerable influence on development performances of the agriculture – trend of production and labor and land productivity. Characteristics of the transition period in those countries are decrease of agricultural production and land productivity, and stagnation labor productivity, similarly in the other central and eastern European countries in transition.

Key words: Agriculture, Transition, Production performances, West Balkan.

МАКРОЕКОНОМСКИ АСПЕКТИ АГРО-ЕКОЛОШКИХ МЕРА У ЕУ

Др Горан Поповић¹, доцент, e-mail: tacapopovic@yahoo.com

¹Економски факултет, Бања Лука, Босна и Херцеговина

Резиме: Економски раст и друштвени прогрес су незамисливи без коришћења природних ресурса. Њихова експлоатација у претходним деценијама је углавном била убрзана, непланирана и често праћена девастацијом животне средине. Модерне теорије привредног раста дају велики значај ублажавању овог проблема. Политика одрживог развоја све више налази место у економијама развијених земаља. Немогућност држава да издвоје већи део ДБП за одрживи развој је највећа кочница његовој пуној афирмацији. Са овим проблемом се сусрећу и земље ЕУ. У ЕУ постоји политичка воља за решавање проблема заштите животне средине али је она подређена потреби одржавања макроекономске равнотеже и очувању спољне конкурентности. Овај приступ се још више учвршћује у временима криза и рецесија. Ипак, ЕУ има дугорочне мере заштите животне средине од којих су агро-еколошке мере изузетно значајне. Оне се проводе на нивоу ЕУ и на националним нивоима. Да ли агро-еколошке мере могу дати макроекономске импулсе и на ком нивоу? Директне исплате пољопривредницима утичу на раст тражње, посебно због тога што се мере обично примењују на територијама са нижим дохотком и вишом стопом незапослености. Субвенције побољшавају економско-социјално стање мање развијених територија ЕУ. Зато агро-еколошке мере у економском смислу имају кејнзијански карактер. Друга корист је раст цена земље, јер територије под агро-еколошким мерама временом постају скупље, што је значајно за будуће инвеститоре. Рад потврђује лимитирано макроекономско деловање агро-еколошких мера као значајне позитивне екстерналије ЕУ.

Кључне речи: одрживи развој, агро-еколошке мере, ЕУ, премије, екстерналије.

MACROECONOMIC ASPECTS OF AGRI-ENVIRONMENTAL MEASURES IN THE EU

Goran Popović¹, Ph.D.

¹Faculty of Economics in Banja Luka

Summary. Economic growth and social progress are unthinkable without the use of natural resources. Their exploitation in the previous decades was mostly accelerated, unplanned and often followed by the devastation of the environment. Modern theories of economic growth give the great importance to mitigation of this problem. Policy of sustainable development find its place more and more in the economies of the developed countries. Impossibility of the states to appropriate the larger part of the GDP for the sustainable development is the biggest drag on its full affirmation. The EU member countries also

meet with this problem. There is the political will for solving the problem on protection of the environment in the EU, but it is subject to the need of maintaining the macroeconomic balance and preservation of the external competitiveness. This approach is even more tightened in the times of crises and recessions. However, the EU has the long time measures of the environment protection out of which the agri-environmental measures are extremely significant. They are realized at the level of the EU and at the national levels. Can the agro-environmental measures give the macroeconomic impulses and at what level? That's why the agri-environmental measures in the economic terms have the keynesian character. The other benefit is the increase of the land prices, as the territories under the agri-environmental measures become more expensive in the course of time, what is significant for the future investors. Work confirms the limited macroeconomic activity of the agri-environmental measures as the significant positive externality of the EU.

Key words: sustainable development, agri-environmental measures, the EU, premiums, externalities.

ПРОБЛЕМИ ПОЉОПРИВРЕДЕ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ И МЕРЕ ЗА ПРЕВАЗИЛАЖЕЊЕ КРИЗЕ

Р. Пејановић¹, редовни професор,
Д. Цвијановић², ванредни професор,
З. Његован¹, редовни професор,
Н. Тица¹, редовни професор,
Д. Живковић³, редовни професор

¹ Пољопривредни факултет Нови Сад, Департман за економику пољопривреде и социологију села,

² Институт за економику пољопривреде, Београд,

³ Институт за агрономију, Пољопривредни факултет, Земун

Резиме: Аутори разматрају актуелне проблеме пољопривреде Републике Србије, поводом светске економске кризе, која се негативно одражава и на пољопривреду, која се иначе већ налази у дугорочној кризи, која се испољава кроз перманентно неповољан економски положај пољопривреде. Аутори издвајају четири групе проблема: неповољна поседовна структура и неорганизованост робних произвођача; неуређеност тржишта аграрних производа; неконкурентност; неадекватна улога државе. Аутори предлажу мере и акције за заустављање негативних трендова у пољопривреди.

Кључне речи: криза, пољопривреда, проблеми, транзиција, аграрна политика, тржиште, држава, пословно повезивање, мере и акције.

PROBLEMS OF AGRICULTURE OF THE REPUBLIC OF SERBIA AND MEASURES TO OVERCOME CRISIS

R. Pejanović¹ Ph.D.,
D. Cvijanović² Ph.D.,
Z. Njegovan¹ Ph.D.,
N. Tica¹ Ph.D.,
D. Živković³ Ph.D.

¹ Faculty of Agriculture, Novi Sad,

² Institute of Agricultural Economics, Belgrade,

³ Faculty of Agriculture, Belgrade

Summary. The authors discuss the current issues of agriculture of the Republic of Serbia, on the occasion of the world economic crisis, which negatively reflects on the agriculture. Agriculture is already in a long-term crisis, which manifests through its permanent unfavorable economic position. The authors distinguished four groups of problems: unfavorable structure of land possession and desorganisation of commodity producers; inordinateness of agricultural market; absence of competitiveness; inadequate role of the state. The authors suggest measures and actions to stop the negative trends in agriculture.

Key words: crisis, agriculture, problems, transition, agricultural policy, market, state, business connectivity, measures and actions.

СТРАНЕ ДИРЕКТНЕ ИНВЕСТИЦИЈЕ У ПОЉОПРИВРЕДИ

Др Предраг Капор¹, ванредни професор, e-mail: pkapor@megatrend.edu.rs

¹Факултет за пословне студије, Београд, Мегатренд универзитет, Београд

Резиме. Стране директне инвестиције (СДИ) би требало да имају значајан позитиван утицај на привредни раст, извоз и конкурентност земаља домаћина. Иако је пољопривреда од фундаменталне важности за одрживи развој и смањење сиромаштва, СДИ у пољопривреди су скромне, зато што су оне изложене већим ризицима од СДИ у другим областима, услед утицаја времена, климе, недостацима у инфраструктури, управљању земљишним и људским ресурсима. Националне политике су кључне за привлачење СДИ и повећање користи од њих. Зато што је већина СДИ у Србији била орјентисана је на домаће тржиште, повезана са приватизацијом и услугама, њихов ефекат на пољопривредну производњу и извоз је био ограничен. Како би повећала своју међународну конкурентност Србија би требало да привлачи више СДИ у нове пројекте у области пољопривреде који су извозно орјентисани.

Кључне речи: стране директне инвестиције, пољопривреда, Србија

FOREIGN DIRECT INVESTMENTS IN AGRICULTURE

Predrag Kapor¹, Ph.D.

¹Faculty for Business Studies, Megatrend University, Belgrade

Summary Foreign direct investments (FDIs) should have a significant positive influence on economic growth, export and competitiveness of host countries. Although agriculture is of fundamental importance for sustainable development and poverty reduction, FDIs in agriculture are modest, because they suffer from more risks than FDIs in other fields due to the impacts of water, climate and weakness of infrastructure, land and human resources. National policies are key for attracting FDIs, and increasing benefits from them. Because most of the FDIs in Serbia were market-seeking, privatization and services related FDIs, they had limited impact on agricultural production and export. To enhance its international competitiveness and export of agricultural products Serbia should attract more FDIs in agricultural greenfield and export oriented projects.

Key words: foreign direct investment, agriculture, Serbia

SELECTED ASPECTS OF LIFE AND HEALTH CONDITION OF THE RURAL POPULATION IN POLAND

Agnieszka Wrzochalska¹, e-mail: wrzochalska@ierigz.waw.pl

¹Department of Social and Regional Policy, Institute of Agricultural and Food Economics - National Research Institute, Warszawa, Poland

Abstract. In the years 2000-2007, positive changes relating to the equipment of rural areas of Poland were noted, both with respect to selected elements of technical infrastructure and to fixed assets. An existing disproportion between particular groups of households and cities is still visible. The assessment of the issues related to health condition of the rural population is very complex, as it includes not only hygiene, medical treatment, prevention and nutrition, but also questions related to culture and living and working conditions in rural areas. Such factors as individual resistance and genetic predispositions of individuals must not be left out either. It seems that at present the most important issue is the pro-health education of the rural communities. This results from the fact that more and more the health condition and health predispositions of the society are conditioned upon the general social and economic development, which translates to the educational achievements of the society. Properly organised healthcare system offering successful treatment and encouraging disease prevention may contribute to the improvement in the state of health and the elongation of life span of rural population.

Key words: rural population, accession, health, EU, households, Poland

САВРЕМЕНА ЉУДСКА ДЕЛАТНОСТ (ГЛОБАЛИЗАЦИЈА, МЕНАџМЕНТ И МЕНАѢЕР)

Милорад М. Дробац¹, доцент, е-mail: bochar_48@yahoo.com

¹Факултет за правне и пословне студије, Нови Сад

Абстракт: Аутор у раду сагледава неколико значајних елемената савремене људске делатности стављајући акценат на *промене* у глобалном друштву, култури и економији, које својом турбулентношћу узрокују драматичан тренд раста међународне размене, нпр. у трговини, култури, људима, идејама и сл. Претходно указује да је у фокусу интересовања процес *глобализације* с аспекта присуства тоталитаристичких тенденција економски супериорних земаља (појединачно или мањих група) и консеквенција таквог понашања на међународне односе. Посебно место у анализи наведеног друштвеног феномена припада „осветљавању“ економске суштине и значаја термилошких одредница *менаџмент* и *менаѢер* и њиховом месту и улози у савременом људском деловању.

Кључне речи: глобализација, менаџмент, менаџмент у агробизнису, менаѢер, менаѢерски тим, нове технологије.

MODERN HUMAN ACTIVITY (GLOBALISATION, MANAGEMENT AND MANAGER)

Milorad M. Drobac¹, Ph.D.

¹Faculty for legal and business studies, Novi Sad

Abstract. In work author perceives couple significant elements of modern human activity putting accent on *changes* in global society, culture and economy, that with its turbulents causes dramatic growth trend in international exchange, for example in trade, culture, people, ideas, etc. Previously wrote shows that in the focus of interest is process of globalization from the aspect of presence of totaliristic tendencies in economy superior countries (individually or in small groups) and consequence of that behavior on international relations. Special place in analysis of mentioned social phenomenon belongs to “illumination” of economy essential and importance of terminology determines *management* and *manager* and its place and role in modern human activity.

Key words: globalization, management, management in agribusiness, manager, manager team, new technology.

КОНФЛИКТНОСТ ЦИЉЕВА КАО ПРОБЛЕМ КОРПОРАТИВНОГ УПРАВЉАЊА СА АСПЕКТА СТЕЈКХОЛДЕР КОНЦЕПТА

Др Славољуб Вујовић¹, e-mail: kelovic1967@yahoo.com
Мр Иван Стефановић¹,
Мр Славиша Вучуревић²

¹ Висока школа за пословну економију и предузетништво, Београд

² Меридијан Брокер, Београд

Резиме: Савремене корпорације представљају организационе системе са обично великим бројем заинтересованих страна за резултате њиховог деловања. Различите стране имају различите интересе, а самим тим и циљеве, који често могу да буду у међусобној колизији, због чега долази до одређене врсте конфликта у њиховој реализацији. Ово је један од основних проблема стратегијског менаџмента у савременим корпорацијама. Решење се може пронаћи у адекватној имплементацији стејкхолдер концепта, којим ће се уважавати интереси свих заинтересованих страна, али уз претходно јасно дефинисане приоритете.

Кључне речи: Стејкхолдер концепт, циљ, корпорација.

OBJECTIVE CONFLICTNESS AS A CORPORATE MANAGEMENT PROBLEM FROM THE STAKEHOLDER CONCEPT PERSPECTIVE

Slavoljub Vujovic¹, Ph.D.,
Ivan Stefanovic¹, M.Sc.,
Slaviša Vučurević², M.Sc.

¹ High school of business economi and enterprising, Belgrade

² Meridijan Broker, Belgrade

Summary. Contemporary corporations represent organizational systems with usually large number of interested parties in the results of their activities. Various parties have different interests and different objectives. Different objectives can be in collision, which creates conflict in their realization. This is one of the most common problems that strategic management in contemporary corporations must face. The answer to this problem may lie in adequate implementation of stakeholder concept, which respects interests of all interested parties, but whith their previously prioritization.

Key words: Stakeholder concept, objective, corporation.

ЗАХТЕВИ ТРЖИШТА ЕУ У ОБЛАСТИ ПРОИЗВОДЊЕ И ПЛАСМАНА ВОЋА И ПОВРЋА

Др Маја Штрбац¹, научни сарадник, e-mail: macis@EUnet.rs

¹Институт за економику пољопривреде, Волгина 15, 11060 Београд

Резиме: Потенцијални извозници треба да испуне низ захтева који се односе на производњу и пласман воћа и поврћа у ЕУ. Захтеви се односе на здравље и безбедност потрошача, генетски модификоване организме, адитиве, максималну допуштену количину пестицида у воћу и поврћу, органске производе, паковање, информационо означавање и заштиту животне средине. Усаглашавање домаћег законодавства са прописима и праксом у ЕУ је неопходно урадити што пре, јер без њиховог поштовања воће и поврће из Србије неће моћи да се извозе у тим земљама.

Кључне речи: воће, поврће, захтеви, ЕУ, извоз

MARKET REQUIREMENTS WHICH RELATES TO PRODUCTION AND PLACEMENT OF FRUIT AND VEGETABLES IN THE EUROPEAN UNION

Maja Štrbac¹, Ph.D.

¹Institute of Agricultural Economics, Belgrade, Serbia

Summary. Potential exporters to the EU market need to comply with EU legislation in the part which relates to production and placement of fruit and vegetables. These requirements are based on consumer health and safety, genetically modified foods, food additives, Maximum Residue Levels-MRLs, organic produce, packaging, marking, labeling and environmental. This harmonization of domestic legislation with the regulations and practice in the EU is necessary to be completed as soon as possible, since without following them, fruit and vegetables from Serbia will not be able to be exported in these countries.

Key words: fruit, vegetables, requirements, EU, export

CONSUMPTION OF VEGETABLES IN ROMANIA

Raluca Andreea ION¹, PhD, e-mail: raluca.ion@eam.ase.ro

¹Academy of Economic Studies Bucharest, Faculty of Agro-food and Environmental Economics

Abstract: In the present paper it is presented a detailed analyse of the consumption of vegetables, in Romania. The consumption is analysed in time, for different species of fruits and for different categories of households. The results show that the consumption of fruits increased in 2005 and decreased from this point forward. It is higher than the level of consumption recommended by the World Health Organisation, but less than the average of the European Union level. Romania is not one of the larger consumers of fruits among European Union countries. Another conclusion is that differences result between the quantities purchased, which are lower, and the quantities effectively consumed, which are higher, meaning that not all the amount of fruits is ensured from the market, but by self production in family farms.

Key words: fruits, consumption

ПОТРОШЊА ВОЋА У РУМУНИЈИ

Raluca Andreea ION¹, PhD

¹Економски универзитет Букурешт, Факултет за економику прехране и животне средине

Резиме. У овом раду приказана је детаљна анализа потрошње воћа у Румунији. Анализирана је потрошња за различите врсте воћа и различите категорије домаћинстава. Резултати показују да је потрошња воћа повећана у 2005. години, а од тада опада. Потрошња је већа од нивоа потрошње препоручене од стране Светске здравствене организације, али је мања у односу на просек на нивоу Европске уније. Румунија је један од највећих потрошача воћа међу земљама ЕУ. Такође, постоје разлике у набављеним количинама, које су мање, и количинама које се ефективно користе, које су веће, што значи да нису све количине воћа осигуране са тржишта већ самосталном производњом на породичним газдинствима.

Кључне речи: воће, потрошња

РАЦИОНАЛИЗАЦИЈА ЂУБРЕЊА У УСЛОВИМА ЕКОНОМСКЕ КРИЗЕ

Проф. Др Петар Секулић¹, e-mail: institut@ifvcns.ns.ac.yu

Мр Јовица Васин¹,

Мр Јордана Нинков¹,

Мр Тијана Зеремски-Шкорић¹,

Мр Станко Милић¹,

Мр Игор Курјачки²,

Мр Срђан Шеремешкић²

¹ Институт за ратарство и повртарство, Нови Сад

² Пољопривредни факултет, Нови Сад

Резиме: Употреба ђубрива у светским размерама се повећава, првенствено због повећања у земљама у развоју. У условима економске кризе повећава се значај учешћа трошкова минералних ђубрива у укупној цени коштања основних ратарских усева. Због особина азота (мигрирање по дубини) не постоји могућност изостављања ђубрења овим макроелементом. Због ниског садржај хумуса у значајном броју узорака земљишта са територије Војводине потребно је повећање примене органских ђубрива, као и престанак праксе паљења жетвених остатака на парцелама. Ђубрење фосфором и калијумом је могуће рационализовати уколико се анализом земљишта утврди да је садржај ових макрохранива изнад оптималног нивоа (минимално 15 mg/100 g земљишта). Период у којем ће се изостављати ђубрење фосфором и калијумом зависи од обезбеђености земљишта и од врсте гајених биљака на парцели.

Кључне речи: ђубрење, фосфор, калијум, контрола плодности земљишта, економска криза

ECONOMIZING THE FERTILIZATION PRACTICE IN THE CONDITIONS OF GLOBAL CRISIS

Petar Sekulić¹ Ph.D.,

Jovica Vasin¹ M.Sc.,

Jordana Ninkov¹ M.Sc.

Tijana Zeremski-Škorić¹ M.Sc.,

Stanko Milić¹ M.Sc.,

Igor Kurjački² M.Sc.,

Srđan Šeremešić² M.Sc.

1 Institute of Field and Vegetable Crops Novi Sad, Serbia

2 Faculty of Agriculture, Novi Sad, Serbia

Summary. Use of fertilizers keeps increasing on the global scale, primarily because of increased fertilizer use in developing countries. In conditions of the global economic crisis, the portion of expenditures for mineral fertilization increases within the total price of main field crops. Nitrogen fertilization cannot be omitted because of specific properties of this macronutrients (migration down the soil profile). Low humus content was found in a large number of soil samples taken on the territory of the Vojvodina Province. This calls for a more intensive application of organic fertilizers and restraint from the practice of burning harvest residues. Phosphorus and potassium fertilization may be optimized if soil analyses show that the levels of these macronutrients are above the optimum level (a minimum of 15 mg/100 g of soil). Length of period during which phosphorus and potassium fertilization will be omitted depends on the actual levels of these elements in the soil and crops grown.

Key words: fertilization, phosphorus, potassium, soil fertility control, economic crisis

КАРАКТЕРИСТИКЕ РАЗВОЈА И УТИЦАЈА ТУРИЗМА НА УКУПНУ ПРИВРЕДУ ВОЈВОДИНЕ

Тамара Гајић¹, докторант, стручни сарадник, e-mail: gajic_tamara@yahoo.com

¹Висока пословна школа струковних студија, Нови Сад

Резиме: Развој туризма и хотелске индустрије покреће раст других комплементарних делатности. Генерално посматрајући, регион Војводине никада није окарактерисан масовним туризмом, иако је то грана која је у правом смислу речи потенцијално решење за многе привредне проблеме, а на првом месту незапосленост. Познато је да промет туриста у Војводини није адекватно сразмеран свим антропогеним и природним богатствима. Рад се управо бави указивањем на главне карактеристике развоја туризма у региону Војводине, те утицај на поједине привредне сегменте. Међусекторске анализе показују да у оквиру најважнијих сегмената (производња, извоз, запосленост) туристичка делатност представља једну од најпропулзивнијих сектора привреде. Благотворно дејство ове гране потврђено је и у регионалном развоју. Туристичку привреду дефинитивно треба третирати као један од најјачих фактора економске стабилизације, те као фактор који отклања диспропорције настале на бази неповољног кретања продуктивности и запослености, затим на бази гранских и регионалних неусклађености.

Кључне речи: туризам, развој, привреда Војводине

CHARACTERISTICS OF DEVELOPMENT AND OF THE INFLUENCE OF TOURISM ON THE ENTIRE ECONOMY OF VOJVODINA

Tamara Gajić¹, PhD candidate, expert associate,

¹Higher School of Professional Business Studies, Novi Sad, Serbia

Summary. The development of tourism and hotel industry puts into motion other complementary activities. In the general view, the region of Vojvodina was never characterized by mass tourism even though it was the branch of economy which could help in solving many economic problems – mostly unemployment. It is known that the amount of tourist visits to Vojvodina is not proportional to its anthropogenic and natural treasures. This paper points out the main characteristics about tourism development in Vojvodina region and influences it could exercise on certain branches and segments of economy. Inter-sector analyses show that within the most important segments (manufacturing and production, export, employment) tourist activities represents one of the most propulsive sectors of economy. The beneficial influence of this segment is confirmed in regional development. Tourist economy, definitely should be one of the strongest factors of economic stabilization, and also as a factor which removes disproportions made by negative movements of productivity and employment, raised on the base of unbalanced sector and regional process.

Key words: tourism, development, economy of Vojvodina

НИВО И ДИНАМИКА ПАРЦИЈАЛНИХ ПРОДУКТИВНОСТИ КАО ИНДИКАТОРИ КОНКУРЕНТНОСТИ ПОЉОПРИВРЕДЕ

Др Катарина Марковић¹, асистент, e-mail: katarina@polj.ns.ac.rs

¹ Пољопривредни факултет, Нови Сад

Абстракт: Конкурентност, као један од фактора успеха, као и у свим осталим сегментима економског живота, квантификује се и у пољопривреди. Остварени ниво конкурентности пољопривреде на домаћем тржишту, као и у међународним оквирима, може се квантификовати применом различитих методолошких поступака. У овом раду приказана је методологија у оквиру које се као индикатори конкурентности пољопривреде користе ниво и динамика парцијалних продуктивности, односно продуктивности рада и продуктивности земљишта. На основу статистичке базе података Организације за храну и пољопривреду (ФАО) израчунати су ниво и динамика парцијалних продуктивности у пољопривреди Србије и појединих земаља Европске Уније. Наведени индикатори послужили су као основа за компаративну анализу конкурентности пољопривреде Србије и земаља чланица Европске Уније.

Кључне речи: конкурентност, пољопривреда, продуктивност, продуктивност рада, продуктивност земљишта

LEVEL AND DYNAMICS OF PARTIAL PRODUCTIVITY AS INDICATORS OF COMPETITIVENESS IN AGRICULTURE

Katarina Marković¹, Ph. D.

¹ Faculty of Agriculture Novi Sad, Serbia

Summary. As one of the factors of success, competitiveness is measured in all sectors of economy and also in agriculture. Level of competitiveness of agriculture on domestic and world market can be quantified by using different methodology. As indicators of competitiveness of agriculture in this paper are used level and dynamic of partial productivity – labour productivity and land productivity. Food and Agriculture Organization (FAO) statistical data was source for estimating those indicators. Labour productivity and land productivity are measured for Serbian agriculture and agriculture in different countries in European Union.

Key words: competitiveness, productivity, labour productivity, land productivity

ОПТИМИРАЊЕ СТРУКТУРЕ СЕТВЕ ПОРОДИЧНИХ ГАЗДИНСТАВА У НЕСТАБИЛНИМ УСЛОВИМА ПОСЛОВАЊА

Саша З. Тодоровић¹, асистент приправник, e-mail: sasat@agrif.bg.ac.rs
Михајло П. Мунџан¹, сарадник у настави,

¹ Пољопривредни факултет, Земун, Немањина бр. 6

Резиме. Пољопривредни произвођачи тренутно се суочавају са великим бројем изазова који прете да значајно угрозе њихово пословање. Ова чињеница се мора прихватити, а они озбиљно припремити за нове услове пословања. У вези са тим време је да се многи од њих запитају како ће се тренутна ситуација одразити на њихова газдинства и шта даље чинити. Имајући то у виду, циљ овог истраживања је да се користећи модел породичног газдинства изврши оптимирање структуре сетве у нестабилним условима пословања, да се открију најважнији фактори који на то утичу и сагледа њихов утицај. На бази спроведених истраживања може се закључити да је применом дефинисаног приступа у реалним условима могуће отклонити ограничења у пословању породичних газдинстава и поспешити њихову профитабилност.

Кључне речи: структура сетве, маржа покрића, модел, породично газдинство.

OPTIMIZATION OF SOWING STRUCTURE ON FAMILY FARMS UNDER UNSTABLE BUSINESS CONDITIONS

Sasa Z. Todorovic¹,
Mihajlo P. Muncan¹,

¹ Faculty of Agriculture, Zemun, Republic of Serbia

Summary. Agricultural producers are currently facing with a large number of challenges that significantly influence their business activities. This fact must be accepted, and producers have to be properly prepared for the new business conditions. According to that it's the time that many of them asked how the current situation is reflected in their farms and what to do in the future. Bearing this in mind, a family farm model was used for optimization of sowing structure under unstable business conditions and to detect the most significant factors influencing this process. The presented results of this study suggest that is possible to eliminate limitation in their operations and increase profitability.

Key words: sowing structure, gross margin, model, family farm.